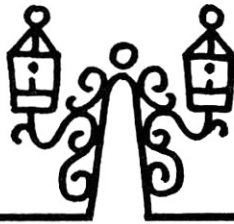

Panu

Lystiä lyseosta
ainakin jälkikäteen

"En tiijä pittäiskö itkijä vai nauraa", suunnilleen tällainen oli kai vastaukseni, kun perhe ihmetteli, mikä minuun nyt oli mennyt. Omituinen käyttäytymiseni ei tietenkään sellaisenaan hämmästyttänyt, mutta haluttiin tietää, miksi nyt. Olin nimittäin saanut käsiini likka Kaakisen toimittaman Lyseolaislystiä, jonka kustantaja Pohjoinen kautta Kalevan kirjapaino ystävällisesti oli minulle lähettänyt. Minun kävi, kuten usein kävi lyseolaisaikoina. Luin ja nauroin, ja kun oikein nauraa, niin lopulta itkee. Vesi valui silmistäni, ääni petti, mutta halusin silti viimeisillä voimillani lukea "sen" jutun myös perheelle. Mutta eihän siitä mitään tullut, ääni sortui, tarina sen mukana. Tämä oli yksi monista heikkouksistani kouluajanani, vaikka muuten oli siivo ja hiljainen, mitä nyt vähän pahansuinen. Kun pojat saivat minut välitunnilla oikein nauramaan, osasivat he höystää juttua niin, että vielä tunnin alkaessa makasin kippurassa pulpetillani ja nauroin itkunsekaisesti. Näin tekivät, konnat, kerran kahdeksannella luokalla ja ennen Patun, pelätyn rovestimme, tuntia. Päiväkirjan kirjoitettuaan Patu tietysti nostatti minut pystyyn ja kysyi häiriön syytä. Olin nauranut itseni puolikuoliaaksi enkä saanut sanaa suustani. "Mikähän sinustakin, poikaparka, mahtaa tulla. ISTU!" Käskyä tehosti käden juhlava liike, mutta äänensä soi todellinen huoli. Ehkäpä hän ajatteli sekä omaansa että yhteiskunnan hukkanaan mennyttä uhrausta. Onneksi kunnan Patu jo aikoja sitten on poistunut joukostamme.

Poissa he ovat, Patut ja Patit, Antit ja Aatet, Annat ja Vispilät, Mölät ja Saket, Hela-Antit ja Humpit etc. (Tässä tilanteessa kai sopii käyttää se vähä, mitä latinasta on jäljellä). Niin, Tossu eli Hima jäi mainitsematta, mutta jäi moni muukin. Lyseolaislystiä -kirjan yli sadalla sivulla nämä opettajapersoonat, joista monet olivat todellisia persoonallisuuksia, nyt elävät ikään kuin uutta elämää, he ja heidän mukanaan monet kymmenet oppilaat. Kaskut kertovat heistä, valaisevat luonteen piirteitä, hyviä jos huonojakin, yksilöllisiä ja yleisiä tilanteita, koulua ja Oulua. Kaikista kirjan kaskuista ei tietenkään voi antaa arvosanaa "hyvä", tuskin kukaan, vaikka omaisi kuinka hyvän huumorintajun, mutta luultavasti useimmat kaskut puhuttelevat koulun entisiä oppilaita ja eiköhän vain opettajia. Tarinat samoin. Kirja ei nimittäin rajoitu vain sellaiseen lystinkerrontaan, jonka kansainvälinen nimitys olisi viitsi, vaan tarjoaa pieniä tarinoita, joiden "itu" on siinä, että siinä on se ja se — viitsi. Kaikkea en vielä ole lukenutkaan, mutta kaikelle lukemalleni en ole nauranut. Minkä ei tarvitse olla Kaakisen likan paremmin kuin hänen kertojiensa vika. Paras mennä ensin itseensä, katsoa vaikka peilistä, vaikka Jauhon Antti kuuluu muistutaneeseen, että kuva, joka peilistä näkyy, on vain valekuva.

Jonkin tutuista kaskuista kuvittelen kuulleeni joskus hieman toisessa muodossa kuin minä se tässä esiintyy, omasta mielestäni parempana. Joissakin ta-

pauksissa kirjan toimittajalla on ollut käytettävissään useita versioita, jolloin hänellä on ollut varaa valita. Joskus on ehkä ollut vain tuo yksi tarina, joka on pitänyt hyväksyä sellaisenaan. Parhaankaan kokoajan asiantuntemus ei riitä kovin monta kymmentä vuotta eteen- ja taaksepäin. US:n arvioitsija kaipasi, muistaakseni, vanhoja vuosikertoja. Mistäpä otat enää montakaan Yksityislyseon opettajiin tai oppilaisiin liittyvää juttua! Kirjoissa ei liene montakaan. Moni lyseolainen kaipaa juttua, joka on hänelle tuttu, totakai. Eräiltä voi kysyä, miksi hän ei ole lähettänyt, mutta tosiasia tietysti on, että kovin moni ei ole tiennyt koko kirjantekemisestä. Kaakisen kokoelmat ovat pitkäköhltä ajalta, mutta huomattava osa on varsin lyhyeksi jääneen loppukirin ajalta. Periaatepäätös kirjan julkaisemisesta syntyi vasta n. vuosi sitten. Hyvä että syntyi ja hyvä, että likka K. ei antanut periksi.

Periksi ei likka anna vielä, vaan ottaa vastaan "lyseolaislystiä" tai hyviä vihjeitä niin paljon kuin sitä vain tulee. Ja sitä hän varmasti tulee. Esimerkiksi 30-luvun alkupuolen kuuluisimpiin kuulunut "civis" Mällinen on edustettuna yhdessä ainoassa tarinassa. Kiire tässä on ollut vaikuttamassa. Ostakaa, hyvät ihmiset, tämä kirja pois markkinoilta, niin saadaan uusi! Uusia vanhoja juttuja ja näistä jo julkaistuista joukko parhaita. Jos äänestykseen mentäisiin, niin opettajiin kohdistuvista äänestäisistä ehkä ensimmäiseksi sen Hela-Anttiin liittyvän, josta kaimansa Kalevan Antti jo kertoikin, ja oppilaisiin liittyvistä ehkä sen Huhtalan Reinon laukausen siellä "tupakkasalongissa" sille knallipaiselle. . . enpä kerro enempeä. Lukekaa itse! Ja katsokaa, onko Rissasen Aukun piirtämässä kansikuvassa ehkä joku tunnistettavissa oleva persoonallisuus, tiltanteesta puhumatta.